

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

LGD
1725

1999

43992 - ч. 2

28082-62

91

1864, Գեկտ, 8ին եւ “Արշակի ինամօք”, բառերով սկսած Համառօտադրին յարակից Հաւարութիւն մէջ արդէն դատարարուած է: Աստի յայտ է թէ, որչափ փութով պետք է որ զգուշանք եւ խորշիք այսպիսի թիւր սկզբունքներէն, որ մեր Արքայան Հաւատոյն անարատութիւնը աղաւաղելու կը դիտեն, զորն որ Վրիստոս Մեր Եստուածային Փրկիչը երկնքէն բերաւ, եւ զորն որ անվճար պահելու Համար մեր նախնիքը այնչափ նեղութեանց եւ վշտաց Համբերեցին, եւ որն՝ որ Չեղիք ալ ամէն երկրաւոր բարիքներէ աւելի անդին եւ պատուական պետք է որ ըլլայ: — Եսոր Համար նորէն կը կրկնենք Մեր պատուէրը ծանր պարտաւորութեան տակ, Հեռու կենալու եւ խորշուլու նաեւ սոյնպիսի մղար վարդապետութիւն պարունակող զրքերուն եւ գրուածքներուն, եւ լրագրիներուն ընթերցումէն, որոնք արդէն Ափղղեցոյ դատապարտուած ըլլալով Մենք ալ կարգելենք եւ կը դատապարտենք, եւ ընդ ծանր պարտաւորութեամբ կարգելունք զանոնք կարգալը կամ պահելը: Եսոնց կարգէն է “Աւերձ”, անուանալը, կամ 1868, Տփլիսի տարած պարսաւազիբը, եւ ուրիշ լրագրոց հրատարակութիւնները, որոնք իրենց պարունակած պարտանաց, ստույթեանց, մղար վարդապետութեանց եւ Արքայան Վահանայան պետաց իրաւասութեանց, եւ Ափղղեցական իշխանութեան դէմ նախատական գրուածքներուն Համար Սուրբ Եթովիոս առջեւն ալ դատապարտելն երեսցած են: Գարձեալ Հօս Տարի կը Համարիք ծանուցանել թէ Սուրբ Եթովիոս մեր Պատրիարքութեանը նկատմամբ վերջի ատեններս ըրած կարգադրութեանցը եւ անոր տուած Վահանայանութեանը դէմ մարտողները, ինչպէս Աւղղափառութեան ոգւոյն Հակառակ եւ Ափղղեցոյ Գլխոյն, այն Հովուաց Հովուապետին, որուն Վրիստոս Տէրն Մեր յանձնած է բոլոր բովանդակ իր արեւմտքը դնած Հօտը արածելու իշխանութիւնը, այն Հովուապետին կրնամ Գերագոյն իշխանութեանը դէմ ապատարած կը զատուին, որն որ միով բանիս ուրիշ բան բսել չէ, բայց եթէ Տեառն Մերոյ Յիսուսի Վրիստոսի հրամանացը եւ կամացը դէմ ապատարիլ: Յիրտակ յաւալի է Մեզի կըր զՄեզ հարկադրած կըտեսները Չեղի յիշեցնելու այնպիսի ողբալի բաները, զորոնք նոյն խղի զժախտարար Ափղղեցոյ զրկին գրտուած, եւ հերձուածոյ խաւարին մէջ խարխախող մարդկանց վրայ տեսած ատենին անգամ, չէինք կրնար անվճար աչօք նայիլ: Եսոնց կարգէն է նաեւ ոմանց Ափղղեցական իշխանութեան եւ կառավարութեան ազատութիւնը եւ իրաւունքները բռնարարելու յանդիման, եւ զանիկայ աշխարհացուցանելու ձգնիլը: Արքարեւ չի կայ այնպիսի բան մը, որ Ափղղեցոյ եւ անոր միմիակ վախճանն եղող Հօտոց յախտնական փրկութեանը այնչափ մեղասակար ըլլայ, ինչպէս որ այս դիտումս, որուն Համար նաեւ Տիեզերական Ժողովք, եւ Արքայան Վահանայապետը եւ Սուրբ Կանոնք մեծամեծ պատիժներ սպառնացած են այն ամէն անձանց՝ որք կը յանդիման Ափղղեցոյ այս ազատութիւնը բռնարարել: Արքարեւ չի կայ այնպիսի իշխանութիւն մը, որ Ափղղեցական եւ Ափղղեցական բաներու վրայ կարող ըլլայ արամադրութիւններ բնելու, եւ օրէնքներ աահմանելու, ան իշխանութիւնէն զատ, զորն որ Յիսուս Վրիստոս բուն այս Ափղղեցոյն երկնային Հիմնադիրը հաստատած է Կուրիապետութեան մէջ, եւ որուն պարտք դրաւ հնազանդելու ամենայն հաւատացիկը առանց խորութեան որ եւ ինչ կարգի, պատուց եւ աստիճանի, բնելով իր անտու բերնովը “Որ ձեզ լսէ, ինձ լսէ, եւ որ զձեզ անարգէ զիս անարգէ”, եւ “Որպէս առաքեաց զիս Հայր, եւ ես առաքեմ զձեզ . զնացեք այսուհետեւ աշակերտեցէք զամենայն հիւսնոս . . . ուսուցեք եւս պահել զամենայն որ ինչ պատուիրելի ձեզ:”, Եսկից յայտնի կրեւայ նաեւ այն անգրգիծել պարարք յարբելու եւ հնազանդելու իւրաքանչիւր Հովուաց եւ Առաջնորդաց, զորն Չօգին Սուրբ դրած է Վրիստոսի Հօտը հովուներ Համար, եւ թէ ինչպիսի ծանր յանցանքի մէջ կը գտնուին անոնք ամէնքը որ այս Ափղղեցական իշխանութեան դէմ կը կենան, եւ զանազան պատրուակներով անոր հնազանդելու կամակոր կը գտնուին, եւ մասնատնոյ թէ կանարդէն այդ իշխանութիւնը: Աստի Մենք ալ պարտք կը Համարիք Չեղի դարձեալ յիշեցնելու այս պարտաւորութիւնը, եւ թէ ինչպէս Մեր Պատրիարքական իշխանութեանը, որուն անարժանարար կարգուած ենք, դէմ գործուած անհնազանդութեան եւ զիմարութեան ձիգերը Մեր Ափղղեցական իշխանութեան, եւ այսու

պէտով Եստուածային օրինաց դէմ դործուած ծանր յանցանքներ են: Պէտք է նաև Չեղե յիշեցնենք որ Արբազան Վահանայական Մեր Պիտո Թ. Եկեղեցւոյ Հին կարգադրութիւնները նորոգելով եւ յարմարելով 1869 Հոկտեմբեր 12 ին բոլոր Տիեզերք Հրատարակած Եռաբլուկան Սահմանադրութեամբը, որ մտաւս թարգմանութեամբ նաև Մեր Պատրիարքութեանը մէջ պիտ'որ հրատարակուի, կը վերահաստատէ նովին դործով առուած բանադրանքները, եւ որոնց ոմանց արձակումբ առանձին եղանակաւ իրեն միայն կը վերապահէ: այս կարգի բանադրանաց մէջ կ'ընան նովին գործով անոնք որոնք որ Արբազան Վահանայական կոնդակներուն, կամ Եկեղեցական իրաւարանութեան դործադրութեանը ուղղակի կամ անուղղակի արդիւք կը դնեն, կամ անոր դէմ աշխարհական իշխանութեան կը դիմեն կամ այսպիսեաց գործակից եւ կամակից կ'ըլլան, կամ նոյն Եկեղեցական իրաւարանութիւնը կամ ստացուածքները կը դրաւեն, կամ զՂաչարադոյն Վահանայական Հոռովմայ կամ Պատրիարքները, եւ Եպիսկոպոսները թըշնամարտը կը Հալածեն եւ կամ անոնց գործակից եւ կամակից կ'ըլլան. ուստի այս ծանր եւ նոյն ինքն Արբազան Էօք վերապահեալ բանադրանաց մէջ կ'ընէ դժբախտարար ինկոններ կան, պէտք է որ անդանդաղ իշխող հոգևոր փրկութեանը նային: Չենք կրնար նաև զանց ընել Չեղե ծառնուցանելին կ'ընէ այս ամէն արեւտալե եւ ցաւալի սկզբունքները եւ դժբեքիլը, եւ վերոյիշեալ Վահանայականեան Անդակին եւ Մեր Պատրիարքական իշխանութեան դէմ եղած անարգանքները ինչպէս Մեր, նոյնպէս ալ Սրբոյ Վահան սիրտը ծանրապէս վշտացուցած են, ինչպէս որ յայտնապէս բաժած է նոյն Ենքն Արբազան Վահանայականը, յարելով միանգամայն թէ նոյն Եռաբլուկան Սուրբ Եթոռը չի կրնար անտարբեր աչօք տեսնել ոմանց այդչափ յանդրանահան եւ անարգական վարմունքը իրեն առած Սահմանադրութեանց եւ Հրամանացը դէմ, զորոնք որդիական հնազանդութեամբ ընդունելու պարտկան էին ամէն բարեպաշտ հաստացեալները, եւ ոչ կ'ընէ ի քննիտ արկանելու եւ զատելու, ինչպէս որ դժբախտարար եղած են ոմանք որ յանդրանած են ընդու: — Երբ Սիրեցեալ Որդիք անդամ մ'ալ կը կրկնէր, Մեր Հայրական խրատները եւ յորդանաբը, եւ նախ Չեղե Յ. Վահանայից թէ յաշխարհիկ եւ թէ ի վանական կարգէ, Մեր Խօսքերը ուղղելով կը յիշեցնենք որ միշտ աչքերնուդ առջին ունենաք այն աստիճանին սրտութիւնը եւ դերադրանցութիւնը, որուն որ ամբարձած էք, եւ ջանաք օրինակ բարի ըլլալ հաւատացելոց խրատնալիք դասը իրեն վիճակին սեփական կանոնաց եւ բարեկարգութեան ճշդութեամբ հետեւելով, ինչպէս որ Սուրբ Եթոռը, եւ Տարածման Հաստաց Սուրբ Եթոռքը զանազան վճիռներով որոշած է, եւ որոնց անդանդաղ գործադրութեան նոյն իսկ Սուրբ Եթոռին հրամանաց համեմատ ձեռնարկ պիտի ըլլամք: Միանգամայն չի պանդաղիք բաշխելու հաւատացեալ ժողովրդեան զբանն կենաց, բարոգութեամբ յախտնական ճշմարտութեանց եւ անկեղծ վարդապետութեան Մեր Սուրբ Հաստացն, մանաւանդ այս մերձակայ Սուրբ Վատանորդաց առթիւք ջանաք ուղիղ վարդապետութեան սկզբամբ հաստատել եւ ամբացուցանել անոնց սիրտը, հերքելով հանդիսապէս ճշմարտութեան ամպիւններն եւ ուրիշ ամէն միջոցներով վերոյիշեալ բոլոր նորոմնու եւ մոլոր վարդապետութիւնները, որ անոր կը հակառակին: Եւ քերնուդ առջին նաև ունեցէք Եկեղեցական բարեկարգութեան կանոնները, եւ անոնց պահպանութեանը անհոյժ մի ըլլաք • վասն զի անով միայն Եկեղեցական դասու Պաշտօննայք ըլլալնուդ հաւատարար կը յայտնէք • զդոշը կացէք ի մասնաօրի այն բարեկարգական կանոնաց, զոր 1868, Մարտ 1 Թուականու Չեղե Հրատարակեցինք, եւ որոնց անվթար պահպանութեանը Մեր Վեր. Տեղապահք պէտք եղած հոգը պիտի ունենայ:

Եւ զուք ամէն կարգի եւ ամենայն աստիճանի հաւատացեալք, Վառք ալ յիշեցէք որ օր մը Սուրբ Եւաղանին ձեռօք դժբախտ Սօր Եկեղեցւոյ զաւակ եղած էք. ուստի այդ Չեր որդիութեան յարգանքը եւ մեծարանքը, սերկ եւ յարումը զորն որ պարտկան էք այս Եկեղեցւոյն, սրտերնուդ մէջ անչէջ պահեցէք եւ Չեր մի միայն ջանքը ըլլալ ամենայն առաքնութեանը Չեր ողին զարդարելու, մանաւանդ այն ամենայն առաքնութեանց համբ եւ սկիզբ եղալ դերնական հաստորը չըլլալ թէ մարդկային հանձնարոց եւ կամ երկրաւոր շահերու եւ վտանգաններու սրտոր

ջերույն աղաւղէ: Գիտցիք որ ճշմարիտ հաւատացելոյ մը պարտքը մի միայն հնազանդիկն է: հողւոյ փրկութեան վերաբերեալ բաներու մէջ Եկեղեցւոյ եւ անոր կարգած Հովիւներուն: Չըլլայ թէ ամենեւին հաւատք ընծայէք սուտ եւ անհիմն լեռու, որ Չեր մէջը հրատարակելով, Չեր սիրտը եւ խիղճը վրդովելու եւ Սուրբ Աթոռին եւ Տարածման Հաւատոյ Ժողովքէն Մեր Եկեղեցական իշխանութեան վրայ ունեցած զրացումները այլ ընդ այլոյ ներկայացնելու ջանացին, եւ որոնց ստույթեանը վրայ առաւել եւս տեղեկացանք հոս պաշտօնական ծանօթութեամբ եւ Տարածման Հաւատոյ Սուրբ Ժողովոյն Ա սեմնախա Գահերէց Կարդինալին, եւ նոյն Ինքն Սրբազան Հօր Մեղի եւ Մեր Գեր. Տեղապահին յայտնելու բարեհաճած բացառայտ խօսքերէն, եւ յազաղոյց պար ամենայնի պէտք եղած հրամանները եւ հրահանգները տուած է յայտնապէս մերժելով զոր եւ իցէ զոր՝ ընդդէմ օրինաւոր իշխանութեան:

Ի բաց թողուցէք, կը կրփենք Վապերեոյն հետ ամէն հեռք ու նախանձը, մի տայք տեղի սատանայի, ամէն տեսակ կրքերէ Չեր ոգին հեռու պահեցէք, եւ ընդ հակառակն Վրիստոսի հեղութեան եւ խնարհութեանը նմանելու ջանք ըռէք, եւ ամէն բանէ վեր սերը եւ խաղաղութիւնը պահելու զանց մի ըռէք, որպէս զի Հօգին Սուրբ միշտ Չեր մէջը բնակելու բարեհաճի, եւ որպէս զի այս աշխարհքիս մէջ ամէն բարեզործութեամբ արդիւնաւոր եւ ամենայն բարեմասնութեամբ եւ յաջողութեամբ լեցուն կեանք մը ունենալէն ետքը, անգլիի աշխարհքն այլ կարենաք պարզերես ելլել Վատուծոյ դատատանին առջեւ եւ յաւիտեական փառաց արժանիք ըլլալ, շնորհօք Տեառն մերոյ Յիսուսի Վրիստոսի, որով՝ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից, Ամէն:

Տուեալ արտաքոյ Գրան Սրբոյն Բանդրատիոսի որ ի Հոգիմ:
 Յամի Տեառն 1870, ի 14 Յունուարի բստ նոր Տուած:
 Եւ Արքրորդով ամի Գատրիարքութեանս Մեղոյ:

ԱՅՏՈՒ ՊՆՏՈՒ Ե.

(Տ. Ո.)

Պ. Ո.

Բ. Պ. ԵՔԷԷԷԷԷԷԷԷ
 Գարդարոսոս Կաթողիկոսական:

Եւ ի ներքին ի մեզմէ պարտք է ի մեզմէ:

Սուրբ Գրքի Վարդապետ:

1870. Յունի 14. Յունուարի.

Ս. Լ. Յարտ
 1870. Յունի 14.

թիվ 54

«Ազգային գրադարան»

NL0115103

